

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Skalunda kyrka, Västergötland - omanalys av Alf Bråthens prover

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hansson, A., & Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av Skalunda kyrka, Västergötland - omanalys av Alf Bråthens prover*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:41). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

21 april 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:41
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV SKALUNDA KYRKA,
VÄSTERGÖTLAND - OMANALYS AV ALF BRÅTHENS PROVER

Uppdragsgivare: Västergötlands museum, Box 253, 532 23 Skara. (kontaktperson: Robin Gullbrandsson, robin.gullbrandsson@vgmuseum.se)

Område: Lidköping **Prov nr:** 16154-16164 **Antal Prov:** 11

Dendrokronologiskt objekt: Långhuset (16154-16164)

Resultat:

Dendro nr:	Provrnr Bråthen;	Trädslag	Antal år (1 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Bråthen antal ringar; yttersta årsring
16154	1; LH rem S över vapenhuset	Ek	82	Sp 7, Ej W	1420	1423-1437	; 1416?
16155	2; LH fd hanbjälke	Ek	80; 3	Ej Sp, Ej W	Ej datering		; ej datering
16156	Oklar position	Ek	74	Ej Sp, Ej W	Ej datering		
16157	4; LH hanbjälke över kor	Ek	118; 3	Ej Sp, Ej W	1570	E 1580	; ej datering
16158	5; LH hanbjälke	Ek	97	Ej Sp, Ej W	1407	E 1417	; 1403?
16159	6; överliggande hanbjälke	Ek	157	Ej Sp, Ej W	1455	E 1465	; 1450?
16160	8; LH rem N	Ek	50	Ej Sp, Ej W	1127	E 1137	
16161	LH rem N	Ek	100	Ej Sp, Ej W	1108	1142-1156	
16162	LH rem N	Ek	155	Sp 3, Ej W	1135	1142-1156	1145-1148
16163	Västgavel åt N	Ek	59; 2	Sp 18, Ej W	Ej datering		
16164	Oklar position	Ek	155; 2	Sp 6, Ej W	1569	1579-1593	

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Prov 16160-16162 från den norra långhusremmen dateras till **1142-1156**. Prov 16161-16162 är från samma träd. Vår datering bekräftar Bråthens datering, som i sin bok *Dated wood from Gotland and the Diocese of Skara* (1995) skriver att virke från bindbjälkar och remstycke indikerar på avverkning 1145-1148. Den omnämnda bindbjälken finns inte i Lund men Bråthens avverkningsspann tyder på att det är prov 16162 som legat till grund hans datering av kyrkan.

Prov 16154, långhusrem över vapenhuset dateras till **1423-1437, mest sannolikt 1424-1429**. Prov 16158, hanbjälke, dateras till **efter 1417** och är möjligen samtida med prov 16154. Prov 16159, överliggande hanbjälke dateras till **efter 1465**.

Prov 16157, hanbjälke över koret dateras till **efter 1580** och prov 16164 med oklar position dateras till **1579-1593**. Är dessa avverkade vid ett gemensamt tillfälle har detta skett **1580-1593**.

Sammanfattningsvis så har Skalunda kyrka uppförts av virke som är avverkat någon gång 1142-1156. Vapenhuset bör ha byggts till någon gång 1423-1437 sannolikt kring 1430. Sedan följer en bygg/renoveringsfas någon gång efter 1465 samt ytterligare en någon gång åren 1580-1593.

1100-talsvirket korrelerar bäst mot virke från Västerplana, Götene och Forshems kyrkor. Virket korrelerar dock inte mot de närliggande kyrkorna i Strö och Söne. 1400-talsvirket daterar bäst mot tornet i Söne kyrka och är avverkat inom Västergötland. 1500-talsvirket är avverkat inom Västergötland.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891